Situace v sektoru cukr – cukrovka před sezonou 2021/2022

SITUATION IN SUGAR AND BEET SECTOR BEFORE SEASON 2021/2022

Situace v sektoru cukr – cukrovka se dynamicky vyvíjí a není jednoduchá. Přesto však věříme, že v pěstitelském roce 2021 a navazující kampani 2021/2022 konečně dojde ke zlepšení. Že ceny cukru porostou a výnosy se stabilizují aspoň na víceletých průměrech a nebudeme tak v propadu jako poslední tři kampaně.

Aktuálně se řeší nastavení dotací, i na citlivé komodity (VCS), k nimž patří také cukrovka. Proto je velmi důležitá spolupráce s ÚZEI pro propočet reálných hodnot míry rentability plodin v rámci VCS. Neobejdeme se i bez úzké spolupráce s ÚKZÚZ a MZe při nastavování případných výjimek na užití vybraných nenahraditelných POR a nakonec při úřadování a vyplácení dotací. Hledáme porozumění u SZIF. A to vše, aby pěstování řepy bylo i v roce 2021 udržitelné a pěstitelé u této plodiny vydrželi.

Stav v sektoru cukr – cukrovka v ČR a EU

Máme za sebou již třetí nepříznivý rok, nebyla surovina – řepa nenarostla. Problémů za celou vegetaci po stránce agronomické byla řada. Začaly již při setí, část porostů byla zakládána do prosušené půdy a po zasetí téměř měsíc nepršelo, nebo jen lokálně a sporadicky. Výsledkem byly dvougenerační porosty, někdy i třígenerační, podle následných srážek. Zpožděná jarní vegetace u určitého počtu jedinců v porostu již byla předzvěstí toho, že špičkové výnosy dosaženy nebudou. Víme, že pokud řepa vzchází až v květnu, dosahuje zpravidla výnosu jen kolem 60–65 $t \cdot ha^{-1}$ a že rané výsevy zvyšují výnos nejčastěji o 5–10 $t \cdot ha^{-1}$.

Další průběh vegetace se zdál optimální a porosty, jak se říká „z pohledu krávy“, byly do poloviny léta velmi pěkné, chrást narostl – velikosti kořene ale byly už rozmanité. Celý rok 2020 jsme sledovali jednoho z hlavních škůdců, hraboše polního, který se přesouval ze sklizených pšenic a ječmenů do řepy, kde našel útočiště. V Čechách způsobil na 6 tis. ha škody s poklesem výnosu o 25 %, další plochy pak byly s menším poškozením. Největší výskyt byl od příkopů na souvratích. Regulace byla složitá, dle různých nařízení někde takřka nemožná nebo zcela zakázaná. Odškodnění od MŽP je nyní úřadováno, ale složitost je tak velká, že pěstitelé jej snad ani nevyužijí, podobně jako u dotace 3.k. na podporu likvidace plevelné řepy. Výsledkem škod způsobených hrabošem byla kromě jiného i retrovegetace řepy a snížení cukernatosti, což byl fenomén kampaně 2020/2021.

Další silný tlak v porostech působily listové skvrnitosti, houbové choroby, zejména cerkosporióza, která i několikrát za vegetaci zlikvidovala chrást. Bulvy pak byly malé s velmi nízkou cukernatostí. Deštivější ročník způsobil brzký tlak listových chorob, často se první aplikace fungicidu provedla pozdě a léčit již napadené porosty je velmi složité! Zdůrazňuji to proto, že nám ubývají účinné látky, zejména některé azoly, které byly levné a funkčně kurativní. Zůstanou-li nám spíše kombinované a strobilurinové přípravky, musí se první aplikace provést nejlépe na zdravý porost hned při první signalizaci. Loni byly také případy, kdy odstup mezi prvním a druhým fungicidem byl veliký, asi 3 týdny až měsíc, ale ve vlhčím ročníku trvá funkčnost fungicidů zpravidla jen 14 dnů, pak je třeba postřik zopakovat. Na to se musíme letos připravit – na precizní monitoring a sledování porostů řepy v průběhu léta. V rámci Řepařské komise TTD se na nový monitoring cercosporiózy věnuje ca 500 tis. Kč, protože v roce 2020 byly škody na cukernatosti obrovské. Místo běžných 17,5–18,5 % padala v Čechách k hranici okolo 16,5 %. Na Moravě a ve Slezsku nebyly výjimkou dodávky okolo 13,5 – 14 %, průměrné cukernatosti v cukrovarech na Moravě a ve Slezsku byly 14,5–15 %, což ovlivnilo i statistiku komodity za celé Česko.

Posledním problémem pak byl velmi vlhký podzim bez slunečního svitu, někde i 1 000 mm srážek za vegetaci a nesklidtelné porosty. Koncem léta a v září pak enormní tlak housenek všeho druhu, který způsobil retrovegetaci a pokles cukernatosti.

Za celé Česko jsme tak nakonec dopadli výnosově velmi neuspokojivě na hranici 63 $t_{16\%} \cdot ha^{-1}$, průměrná cukernatost byla 15 %. Běžně se tato hodnota pohybuje okolo 17 % a přepočtený výnos by tak mohl být o 15 – 20 % vyšší. Vyrobilo se o 5 tis. t cukru méně oproti předchozí kampani. Ročníky 2018 a 2019 byly přitom opravdu velmi špatné a mysleli jsme, že už nemůže být hůř. Opak byl pravdou a rok 2020 všechny zaskočil. Pozitivní zprávou však je, že oseto bylo 62 500 ha a sklizeno 99,8 % ploch. I když jsou někteří pěstitelé ekonomicky na hraně, rozhodli se pro rok 2021 plochu udržet, někde i navýšit. Počítáme, že na Moravě a ve Slezsku se plochy spíše stabilizují s možným mírným nárůstem u menších cukrovarů, v Čechách se plocha řepy meziročně zvýší o 1 500 ha na 38 500 ha. Celková plocha

cukrovky by tak mohla dosáhnout 63–64 tis. ha, což je opravdu úctyhodné číslo, když víme, čím vším si procházíme od osevu 2018 ve volném trhu. Podle prognózy Evropské komise se cena řepy měla pohybovat ve volném trhu mezi 23–30 €·t^{-1} a z hlášení z Bruselu víme, že za první sledovaný rok 2017/2018 to bylo 25,7 €·t^{-1} a v roce 2018/2019 cena o 10 % klesla na 23,2 €·t^{-1}, což už je ta spodní predikovaná hranice. Uvidíme, jak budou vypadat údaje ze sledování z osevu 2019 a 2020, ale zázračné zlepšení nečekejme, protože pro rok 2019 výkupní ceny cukrovky klesaly. Ke zlepšení došlo pro osev 2020 a další pak pro následující osev 2021, což by mohlo působit alespoň částečně motivačně.

Podle odhadů by výroba cukru v EU měla být 15,7 mil. t, tj. meziročně nižší o 10 %. Konečné zásoby cukru v EU jsou na nejnižší úrovni od osevu 2014, meziročně klesly o 800 tis. t, což jsou všechno signály pro růst cen cukru. Realitou je ale zatím stagnující cena jen s malým růstem, drží se okolo 380 €·t^{-1} bílého cukru. Projevuje se bohužel trochu i současná nedobrá situace s Covid-19 s menší spotřebou cukru v gastro sektoru. Snad vše brzy odezní a ceny cukru se konečně vrátí nad hranici 400 €·t^{-1}, spoty to splňují s cenou okolo 470 €·t^{-1}.

Musíme se dotknout i dosud nezaznamenanému výskytu dřevnatých, vláknitých řep, které šly velmi špatně řezat a dělaly problémy ve výrobě cukru. Snižovaly především denní výrobu cukrovarů o 40–60 %, prodlužovala se tím kampaň. Vysvětlujeme si to jako kombinaci projevu genetiky některých odrůd spolu s vlivem ročníku. Snad se to již nebude opakovat.

Zlepšení ekonomiky cukrovky v kritické době

Musíme znovu zkusit využít i dotační titul 3.k. a využít lépe alokovaných 200 mil. Kč pro daný rok. Za rok 2020 bylo uplatněno jen 400 předžádostí na 125 mil. Kč, reálně pak bylo doloženo 300 žádostí pouze za 59 mil. Kč s dalšími problémy před koncem zúřadování dotace. Musíme s MZe a SZIF vyřešit, jak snadněji posunout tyto finance k pěstitelům, protože z plánované podpory 3 750 Kč·ha^{-1} řepa nezískala ani 1 000 Kč·ha^{-1}.

Růžová vize pro 2021

Již třetí rok máme výjimku na moření osiva řepy neonikotinoidy, což by mělo zajistit dobré výnosy. Ve Francii vlivem virových žloutenek šířených mšicemi klesl výnos řepy přibližně o 30 t·ha^{-1} na 63–64 t·ha^{-1} (při 16% cukernatosti), a to v důsledku nemožnosti moření osiva neonikotinoidy. Konečně jsme tedy ve výnosu dohnali lídra – Francii. Ale za jakou cenu? Pro rok 2021 již má výjimku na NNI většina zemí EU. Děkujeme MZe a ÚKZÚZ za podporu a rozumný přístup v této věci.

Měla by být o něco snazší herbicidní ochrana díky rozmachu nové technologie Conviso Smart, v Čechách by měl být její podíl okolo 71 % (v roce 2020 byl 40%). Je zřejmé, že se technologie osvědčila a pomůže kromě likvidace plevelné řepy i při omezování klasických účinných látek, jako je desmedipham či výhledově trisulfuron-methyl.

Nepředpokládáme, že by někdo chtěl cukrovce sáhnout na podporu VCS, měla by být zachována, jelikož odhad rentability za rok 2020, jako čistá nákladová rentabilita bez dotací, je –28 %.

Zažili jsme vcelku normální podzim, běžnou zimu se sněhem, mírné pomalé předjaří – tak snad i celý rok 2021 již bude po třech letech krize naprosto pěstitelsky normální s výnosem řepy 75–80 t·ha^{-1}.

Jan Křováček, SPC Čech